

NORSK
PSYKOLOG
FORENING

MÅLBESKRIVELSE

FOR DET OBLIGATORISKE PROGRAMMET I
SPESIALITETEN I
HABILITERINGSPSYKOLOGI

Innhold

1. INNLEDNING	3
2. BESKRIVELSE AV SPESIALITETEN I HABILITERINGSPSYKOLOGI	4
2.1 DEFINISJON	4
2.3 FUNKSJON OG VIRKEOMRÅDE	4
2.3 ROLLER OG OPPGAVER	5
3. KOMPETANSE	6
3.1 MÅLGRUPPE FOR SPESIALISTUTDANNINGEN	6
3.2 GENERELL KOMPETANSE	6
3.3 SPESIFIKK KOMPETANSE	7
3.3.1 Kunnskaper	7
3.3.2 Ferdigheter	8
4. UTDANNINGSAKTIVITETENE	9
4.1 KURS	9
4.1.1 Kurs 1: Modeller og prinsipper for habiliteringspsykologisk arbeid (2 dager)	9
4.1.2 Kurs 2: Kognitiv funksjonsnedsettelse ved komplekse tilstander: utredning og tiltak (2 dager)	10
4.1.3 Kurs 3: Autismespekterforstyrrelser: Prinsipper for utredning, differensialdiagnostiske utfordringer og oversikt over ulike behandlingstilnærminger (2 dager)	10
4.1.4 Kurs 4: Språk og kommunikasjon: Utredning, tilrettelegging og behandling (2 dager)	11
4.1.5 Kurs 5: Psykiske lidelser og utfordrende atferd (2 dager)	11
4.1.6 Kurs 6: Spesifikke utfordringer ved utvalgte tilstander i et livsløpsperspektiv (2 dager) ...	12
4.2 PRAKSIS	12
4.3 VEILEDNING	13

1. INNLEDNING

Målbeskrivelsen skal tydeliggjøre målet med det obligatoriske programmet og hvilke utdanningsaktiviteter som skal bidra til at psykologene utvikler forventet kompetanse. Dokumentet skal beskrive:

- Samfunnsoppdraget til spesialister i habiliteringspsykologi, arbeidsoppgaver, roller, funksjon og virkeområde
- Kompetansene til spesialister i habiliteringspsykologi
- De ulike læringsaktivitetene som skal bidra til utvikling av kompetansene
- Grunnlaget for vurdering av egen utvikling og egne prestasjoner
- Grunnlaget for veiledernes tilbakemeldinger på psykologenes utvikling underveis i utdanningen og bedømming av faktisk læringsutbytte til slutt

Spesialistutdanningen skal bidra til at spesialister i habiliteringspsykologi utøver sitt yrke i overensstemmelse med de fagetiske og samfunnsmessige krav. Gjennom praksis, veiledning og skriftlig arbeid er målet å gi psykologene særskilt metodekompetanse, profesjonskompetanse og samarbeidskompetanse i sitt arbeide til det beste for brukerne.

Norsk psykologforening har vedtatt Prinsipperklæring om evidensbasert praksis. Det vil si prinsippet om at all psykologvirksomhet skal baseres på en integrering av den beste tilgjengelige forskningen med klinisk ekspertise sett i sammenheng med pasientens egenskaper, kulturelle bakgrunn og ønskemål.

2. BESKRIVELSE AV SPESIALITETEN I HABILITERINGSPSYKOLOGI

2.1 DEFINISJON

Habiliteringspsykologi har som mål å fremme helse, livskvalitet, mestring og tilhørighet hos personer som har behov for planlagt utvikling.

Med habilitering forstås planmessig arbeid for at den som er funksjonshemmet på grunn av sykdom, skade eller medfødt lyte skal bevare eller utvikle funksjonsevnen og/eller mestringsevnen, med sikte på størst mulig grad av selvstendighet og livskvalitet på egne premisser.

En habiliteringspsykologisk tilnærming retter seg inn mot både pasienten, miljøet og systemet rundt pasienten. Habiliteringspsykologiske tiltak skal ha klare mål og virkemidler. Det vektlegges tett samarbeid med pasient, pårørende og offentlige tjenesteytere. Målet er å oppnå best mulig helse, funksjons- og mestringsevne, selvstendighet og deltagelse for pasienten i det sosiale fellesskap og i samfunnet.

Habiliteringspsykologene kan møte komplekse problemstillinger hvor spisskompetanse fra flere ulike fagfelt er nødvendig. Typiske pasientgrupper er personer med utviklingshemning, autismespekterforstyrrelser, multifunksjonshemning, kroniske sykdommer, tidlig ervervede hjerneskader, genetiske syndromer, nevrodegenerative tilstander og medfødte misdannelser. Med utgangspunkt i kunnskap om ulike tilstander, aktuelle metoder og vurdering av den enkelte pasient vil psykologspesialisten arbeide med tilrettelegging av utviklingsforløp, behandling og forebygging av sekundærvansker og komorbide tilstander. Overgangene mellom ulike livsfaser kan være utfordrende og tilrettelegging er ofte nødvendig for at pasienter skal kunne delta på ulike livsarenaer.

2.2 FUNKSJON OG VIRKEOMRÅDE

Spesialiteten i habiliteringspsykologi skal gi oppdatert kunnskap på sentrale områder innen fagfeltet. Innholdet i spesialiteten skal utformes i tett kontakt med kliniske fagmiljø og i tråd med myndighetenes føringer.

Habiliteringspsykologen arbeider med barn, unge, voksne og eldre, både hjemme hos pasienten, i familien, i barnehage, i avlastning, på skole/arbeid, samt ved opphold på institusjon og sykehus. Arbeidet rettes inn mot pasienten, pårørende, nærpersoner, offentlige tjenesteytere og kommunale systemer som skal bistå og støtte pasienten. Psykologspesialisten er en viktig premissleverandør i

habiliteringsarbeidet gjennom tilpasset utredning, behandling, veiledning og systemrettet arbeid. Habiliteringspsykologens arbeid skal bidra til at nærpersoner og hjelpeapparatet får en hensiktsmessig og enhetlig forståelse av pasientens behov og muligheter. Arbeidet stiller store krav til kompetanse, pragmatisk holdning til metodiske tilnærminger, samt fleksibilitet under planlegging og gjennomføring av arbeidet.

Habiliteringspsykologer arbeider blant annet i kommunehelsetjenesten, spesialisthelsetjenesten, statlige kompetansesentra, PPT, barnevern, offentlig forvaltning, samt med forskning og fagutvikling. Spesialistene arbeider multidisiplinært på tvers av linjer, nivåer og etater i tjenestetilbudet. En stor del av arbeidet foregår ambulant i samarbeid med pasienter, pårørende, tjenesteytere og det kommunale hjelpeapparatet.

2.3 ROLLER OG OPPGAVER

Habiliteringspsykologen utfører tilrettelagt utredning og behandling, samt arbeider med å forebygge sekundærvansker. Habiliteringspsykologen har spesiell kompetanse på, og et særlig ansvar for, utredning og vurdering av kognitive og adaptive ferdigheter, samt bistandsbehov ved kognitiv funksjonsnedsettelse. Habiliteringspsykologen vil ofte lede og delta i det tverrfaglige arbeidet rundt pasienter med komplekse bistandsbehov. Spesialisten samarbeider særlig med legespesialister i nevrologi, genetik og psykiatri, da mange pasienter har kompliserte nevropsykiatriske tilstander. Andre sentrale samarbeidspartnere er psykologer i psykisk helsevern/kommune, vernepleiere, spesialpedagoger, ergoterapeuter, fysioterapeuter, ernæringsfysiologer, logopeder, sosionomer og andre relevante fagpersoner innenfor helse og pedagogikk.

Habiliteringspsykologene planlegger tjenestetilbudet og omsetter utredninger i praktiske tiltak overfor pasient og nærpersoner. Rammen for arbeidet er målrettede og avgrensede habiliteringsprosesser med fokus på mestring og livskvalitet hos pasienten. Habiliteringspsykologen har ansvar for å kvalitetssikre arbeidet som gjøres overfor pasienten og spesialisten har ansvar for veiledning av psykologer og fagpersoner fra andre faggrupper. Spesialisten har et særlig ansvar for at habiliteringspsykologiske perspektiver tas hensyn til ved utforming av tjenester og ved behandling av pasientene.

3. KOMPETANSE

Kompetansene danner grunnlaget for tilbakemeldinger fra veileder underveis og vurdering av faktisk læringsutbytte til slutt. Gjennom praksis, veiledning, kurs og skriftlig arbeid forventes det at psykologene utvikler disse kompetansene. Utøvelse av yrket som spesialist i habiliteringspsykologi krever både høy profesjonskompetanse (generell), spesifikk metodekompetanse og samarbeidskompetanse. Psykologspesialistenes kunnskap kommer til syne gjennom å utvise forståelse av fakta, teorier, begreper og prinsipper. Ferdighetene er de forutsetningene psykologen har til å anvende kunnskapen som grunnlag for å løse problemer og oppgaver. Psykologspesialister i habiliteringspsykologi har særlig kompetanse på funksjonshemming, funksjonsnedsettelse, syndromer og komorbide tilstander.

3.1 MÅLGRUPPE FOR SPESIALISTUTDANNINGEN

Målgruppen er psykologer som har fullført fellesprogrammet og som ønsker å arbeide med barn, unge og voksne med tidlig ervervede eller medfødte somatiske og nevropsykologiske tilstander som medfører ulike former for funksjonshemming i hverdagen.

3.2 GENERELL KOMPETANSE

Gjennom spesialistutdanningen forventes det at psykologens generelle profesjonskompetanse utvikles, slik at psykologspesialister kan mestre komplekse og sammensatte oppgaver på sitt spesialområde.

Psykologspesialister skal kunne:

- Forholde seg aktivt til etiske hovedprinsipper i egen praksis, det vil si utvise respekt for pasienters rettigheter, verdighet og integritet
- Vurdere egen kompetanse og forutsetninger for å kunne bidra overfor pasienten, pårørende og hjelpeapparatet
- Utvise respekt og forståelse for pårørendes rolle og behov i et livsløpsperspektiv
- Ha en reflektert holdning til utredning og diagnostisering hvor man tar hensyn til pasientens forutsetninger, behov, kulturelle og språklige bakgrunn, interesser og livskvalitet

- Identifisere og velge evidensbaserte intervensjoner i behandling i den grad slike er tilgjengelige, samt forholde seg aktivt til forskningslitteratur
- Kritisk vurdere om tiltak som iverksettes er realistiske og står i forhold til det formålet som skal ivaretas
- Bidra med faglige premisser og delta i plan- og utviklingsarbeid i tjenestene, samt reflektere over egen rolle og virksomhet ut fra nåværende og historisk perspektiv

3.3 SPESIFIKK KOMPETANSE

Psykologspesialisten skal i henhold til prinsipperklæringen om evidensbasert psykologisk praksis kunne beskrive og analysere pasientens problemer, iverksette og begrunne tiltak, evaluere og gjøre tilpasninger til pasientens behov. Kompetanse, kunnskaper og ferdigheter utvikles gjennom deltakelse på kurs, i praksis, skriftlig arbeid, veiledning og ved fordypning i anbefalt litteratur.

3.3.1 Kunnskaper

Habiliteringspsykologen skal:

- Ha kunnskap om vanlige etiske og juridiske dilemmaer som habiliteringspsykologer stilles overfor i yrkesutøvelsen. Eksempler på slike dilemmaer er bruk av tvang og makt, interessekonflikter mellom pasient og pårørende for pasienter uten samtykkekompetanse, betydelige mangler ved kommunale tjenestetilbud, taushetsplikt/meldeplikt og prioritering av helsehjelp
- Ha inngående kunnskap om normative utviklingsforløp og modeller for utvikling
- Kunne redegjøre for ulike perspektiver på funksjonshemming
- Kunne redegjøre for de vanligste syndromer og funksjonsnedsettelse
- Ha kunnskap om hvordan psykiske, somatiske og sosiale faktorer samvirker hos personer med funksjonshemming
- Ha kjennskap til de vanligste kartleggingsinstrumentene for målgruppen
- Kunne vurdere behov for bistand og behandling
- Ha kunnskap om forebygging av tilleggsvansker hos personer i målgruppen
- Kunne redegjøre for og analysere konsekvensen av uvanlig og utfordrende atferd som kan skape betydelige problemer for pasient og/eller omgivelser
- Ha kunnskap om fremmede og hemmende samfunnsfaktorer for pasienter med funksjonsnedsettelse

- Ha kunnskap om tjenesteorganisering og tjenestetilbud i kommune- og spesialisthelsetjeneste
- Ha kunnskap om hvordan funksjonshemming påvirker forhold i familien
- Ha kunnskap om sorgreaksjoner i forbindelse med alvorlig sykdom, død, samt ved tap av ferdigheter og utviklingsmuligheter
- Ha kunnskap om pasienten/brukeren sine rettigheter og relevant lovverk
- Kunne vurdere konsekvenser av utviklingshemming og store kognitive vansker i et livsløpsperspektiv, eksempelvis utdanningsmuligheter, begrensninger i yrkesvalg, parforhold og deltakelse i samfunnet
- Ha kunnskap om typisk, atypisk og avvikende språk- og kommunikasjonsutvikling, ulike metoder for kartlegging av språkferdigheter/kommunikasjonsferdigheter, samt valg og utforming av tiltak

3.3.2 Ferdigheter

Gjennom veiledning og praksis utvikler psykologene ferdigheter i å:

- Diagnostisere og utrede personer med medfødte eller (tidlig) ervervede hjerneskader, utviklingsforstyrrelser eller sammensatte funksjonsvansker, samt tilleggsvansker som utfordrende atferd og/eller psykiske lidelser
- Tilpasse aktuelle psykologiske utrednings- og behandlingsmetoder
- Omsette utredninger i praktiske og realistiske tiltak med sikte på å oppnå bedre mestring og livskvalitet for den enkelte pasient
- Initiere og veilede planlagte endringsprosesser på pasientenes ulike livsarenaer
- Gi ambulant behandling i tett samarbeid med pasient, pårørende, tjenesteytere og det kommunale tjenesteapparatet
- Veilede og undervise pasienter, pårørende og personalgrupper, eksempelvis i barnehage, skole, arbeid og bolig
- Tilpasse informasjon og kunnskap til mottakers forutsetninger og kompetanse, herunder diagnoseformidling
- Kommunisere effektivt med samarbeidspartnere på tvers av kompetanse og roller som bygger ned motsetninger og fremmer pasientens interesser (samhandlingskompetanse)
- Utvikle skadeavvergende tiltak, arbeide med vedtak, rapportere og vurdere faglig og etisk forsvarlighet ved psykologiske, pedagogiske og miljøterapeutiske intervensjoner

4. UTDANNINGSAKTIVITETENE

Det obligatoriske programmet består av kurs, praksis, veiledning og skriftlig arbeid. Det stilles særskilte krav til erfaring med spesifikke arbeidsoppgaver og omfang. Gjennom et utdanningsløp på minimum 5 år videreutvikles grunnkompetansen til psykologen. Den kliniske ekspertisen utvikles gjennom klinisk og vitenskapelig opplæring, teoretisk forståelse, erfaring, egenrefleksjon og kunnskap om ny forskning. Kunnskapstilegnelse skjer primært gjennom deltakelse på kurs og litteraturstudier. Utvikling av ferdigheter skjer primært i praksis. Praksis, veiledning og kurs er arenaer for integrasjon av kunnskap og ferdigheter. Variert praksis er en forutsetning for å utvikle spesialistkompetanse.

Det skriftlige arbeidet skal bidra til å systematisere psykologen sine erfaringer og kunnskap, samt dokumentere integrasjon av forskning og anvendt psykologi. Det skriftlige arbeidet reguleres av utfyllende bestemmelser for skriftlig arbeid. Det skal være en sammenheng mellom kurssekvensene og det legges stor vekt på egenaktivitet og erfaringsbasert læring.

4.1 KURS

Målet med de obligatoriske kursene på minimum 96 timer over 1,5 – 2 år er å øke deltakernes forutsetninger for å kombinere forskningsbasert kunnskap, klinisk ekspertise, pasientens og pårørendes ønskemål (jfr. prinsipperklæringen om evidensbasert praksis). Rolle- og profesjonsspørsmål knyttes til undervisningen og gruppeoppgavene

4.1.1 Kurs 1: Modeller og prinsipper for habiliteringspsykologisk arbeid (2 dager)

Samlingen gir en innføring i modeller for habiliteringspsykologisk arbeid hvor det fokuseres på målrettet innsats på individ og systemnivå for å bidra til bedre livskvalitet for pasienten. Det legges vekt på et utviklingsperspektiv hvor mestring og selvbestemmelse spiller en sentral rolle på tvers av livsfaser.

Etter kurset skal psykologen:

- Ha kunnskap om modeller for habiliteringsarbeid eksemplifisert med kasus som illustrerer samordning og tiltak på ulike nivåer og arenaer
- Kunne redegjøre for sentrale prinsipper innenfor en habiliteringspsykologisk tilnærming til utredning, behandling og oppfølging, herunder ICF og diagnostisering av funksjonsvansker
- Ha kunnskap om utviklingspsykologi som grunnlag for å forstå atypisk utvikling

- Ha kunnskap om sentrale lover og retningslinjer
- Ha kunnskap om tjenesteorganisering og tjenestetilbud i kommune- og spesialisthelsetjenesten
- Ha kjennskap til modeller for brukermedvirkning
- Kunne reflektere over faglig og etisk ansvarlighet i habiliteringsprosessen og betydningen av livskvalitet for pasienten ut fra den enkeltes forutsetninger, behov og livssituasjon

4.1.2 Kurs 2: Kognitiv funksjonsnedsettelse ved komplekse tilstander: utredning og tiltak (2 dager)

Samlingen gir en innføring i vanlige kognitive vansker i målgruppen og hvordan disse kan utredes, samt eksempler på tilrettelegging og behandling. Psykisk utviklingshemning blir brukt som eksempel.

Etter kurset skal psykologen:

- Ha kjennskap til tester/ kartleggingsmateriell som benyttes i utredning av utviklingshemning og andre kognitive vansker hos barn og voksne, samt vurdere konsekvenser for tiltak
- Ha et bevisst forhold til styrker og begrensninger ved de mest aktuelle tester og kartleggingsmateriell
- Kunne utrede funksjonsvansker og vurdere bistandsbehov hos mennesker med sammensatte funksjonshemminger
- Kunne reflektere over og anvende testresultater som basis for utvikling av tiltak
- Ha kunnskap om formidling av utredningsresultater og diagnose

4.1.3 Kurs 3: Autismespekterforstyrrelser: Prinsipper for utredning, differensialdiagnostiske utfordringer og oversikt over ulike behandlingstilnærminger (2 dager)

Kurset gir en oversikt over autismespekterforstyrrelser og kunnskap om elementene i utredning av disse vanskene.

Etter kurset skal psykologen ha:

- Kunnskap om diagnostisering av autismespekterforstyrrelser
- Kjennskap til vanlige utredningsverktøy
- Kjennskap til vanlige problemstillinger innenfor målgruppen
- Kjennskap til ulike behandlingstilnærminger inkludert tidlig intervensjon

4.1.4 Kurs 4: Språk og kommunikasjon: Utredning, tilrettelegging og behandling (2 dager)

Kurset vil omhandle grunnleggende teori og praksis i forhold til utredning og tiltaksutvikling overfor personer med språk- og kommunikasjonsvansker. Etisk refleksjon rundt selvbestemmelse og livskvalitet for mennesker med store språk/kommunikasjonsvansker vil bli vektlagt. Modelldiagnoser vil være CP og multifunksjonshemming.

Etter kurset skal psykologen:

- Ha kunnskap om typisk, atypisk og avvikende språk- og kommunikasjonsutvikling
- Kjenne til ulike metoder og verktøy for kartlegging av språk og kommunikasjon
- Kjenne til metoder for å stimulere språk- og begrepsutvikling
- Ha kunnskap om sentrale prinsipper ved valg av alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

4.1.5 Kurs 5: Psykiske lidelser og utfordrende atferd (2 dager)

Samlingen gir en gjennomgang av sentrale problemstillinger knyttet til utredning og diagnostisering av psykisk lidelse og utfordrende atferd hos personer med habiliteringsbehov. Praktiske eksempler på tiltak vil bli vektlagt.

Etter endt kurs skal psykologen:

- Ha kjennskap til psykiske lidelser som er vanlige hos personer med utviklingshemming
- Ha kjennskap til verktøy for å diagnostisere psykisk lidelse hos personer med utviklingshemming
- Ha kunnskap om risikofaktorer for utvikling av psykiske lidelser og utfordrende atferd samt forebyggende tiltak
- Ha kjennskap til vanlige tilnærminger til forebygging og behandling av utfordrende atferd og psykiske lidelser hos personer med utviklingshemming

- Ha kjennskap til gjeldende lovverk som regulerer tvangsbruk overfor mennesker med utviklingshemming
- Vurdere faglig og etisk forsvarlighet ved forebyggende og skadeavvergende tiltak

4.1.6 Kurs 6: Spesifikke utfordringer ved utvalgte tilstander i et livsløpsperspektiv (2 dager)

Samlingen omhandler utvalgte tilstander og implikasjoner for utredning, forebygging, oppfølging og livsfaser. Det legges vekt på utfordringer knyttet til det å leve med funksjonshemming i ulike faser av livet. Problemstillinger vil bli eksemplifisert ved ulike diagnosegrupper innen habilitering.

Etter kurset skal psykologen:

- Ha kjennskap til konsekvenser for dagliglivsfunktering ved utvalgte tilstander
- Kjenne til vanlige livsfaserrelaterte problemstillinger
- Ha kjennskap til og kunne drøfte etiske dilemma i habiliteringsarbeid
- Ha kjennskap til pårørende og familiearbeid, inkludert «leve-med» perspektivet, diagnoseforståelse og sorgarbeid

4.2 PRAKSIS

I løpet av den samlede praksistiden på 5 år skal minimum 3 årsverk være obligatorisk praksis tilknyttet direkte kliniske oppgaver rettet mot personer med behov for habilitering. Minimum 2 av de 3 årsverkene skal være i en instans med en helhetlig habiliteringsfaglig virksomhet hvor det dokumenteres at minimum 50 % av tiden benyttes til klinisk arbeid med målgruppen. Av den totale praksistiden på 5 år skal minimum 1 årsverk være knyttet til annen type klinisk virksomhet.

Arbeidsstedet skal ha et helhetlig tjenesteytende ansvar overfor målgruppen og gi erfaring i alle ledd av habiliteringsarbeidet. Arbeid med mennesker gjennom hele livsløpet og deres nettverk skal utgjøre rammen for læring av kliniske ferdigheter.

Samlet praksis skal bidra til at psykologen utvikler ferdigheter og fagetisk refleksjon i overensstemmelse med målbeskrivelsen. Videre skal det legges til rette for utvikling og integrering av ny kunnskap, samt refleksjon over muligheter og begrensninger i

ulike psykologfaglige metoder. Psykologen må ha erfaring med tverrfaglig samarbeid. Det må dokumenteres samarbeid med minst tre andre faggrupper og en annen psykologspesialist.

Det er psykologens ansvar å se til at praksis er i overensstemmelse med myndighetenes føringer, Etske prinsipper for nordiske psykologer og Erklæring om evidensbasert praksis. Psykologen må også selv sørge for at praksisen er i tråd med reglementet, utfyllende bestemmelser og målbeskrivelse for det obligatoriske programmet. I løpet av de tre årene med habiliteringspraksis skal psykologen:

- Diagnostisere og utrede personer med medfødte eller (tidlig) ervervede hjerneskader, utviklingsforstyrrelser eller sammensatte funksjonsvansker, samt tilleggsvansker som utfordrende atferd og/eller psykiske lidelser
- Tilpasse aktuelle psykologiske utrednings- og behandlingsmetoder
- Omsette utredninger i praktiske tiltak overfor pasient og nærpåsoner innenfor en ramme av målrettede og avgrensede habiliteringsprosesser med sikte på å oppnå bedre mestring og livskvalitet for den enkelte pasient
- Initiere og veilede planlagte endringsprosesser på pasientenes ulike livsarenaer
- Forebygge sekundærvansker
- Utvikle skadeavvergende tiltak, arbeide med vedtak, rapportere og vurdere faglig og etisk forsvarlighet ved psykologiske, pedagogiske og miljøterapeutiske intervensjoner
- Gi ambulant behandling i tett samarbeid med pasient, pårørende, tjenesteytere og det kommunale tjenesteapparatet
- Veilede og undervise pasienter, pårørende og personalgrupper
- Tilpasse informasjon og kunnskap til mottakers forutsetninger og kompetanse
- Kommunisere effektivt med samarbeidspartnere på tvers av kompetanse og roller som bygger ned motsetninger og fremmer pasientens interesser (samhandlingskompetanse).
- Bidra i planlegging av tjenestetilbud overfor personer med spesielle behov
- Systematisk evaluere endringsforløp

4.3 VEILEDNING

Minst 120 timer av veiledningen skal være veiledning i psykologisk arbeid i tilknytning til praksis i det obligatoriske programmet. Veileder skal være spesialist i habiliteringspsykologi. Etter særskilt vurdering av fagutvalget for habiliteringspsykologi kan annen type psykologspesialist godkjennes som veileder hvis denne har tilsvarende kompetanse. I spesielle tilfeller, og etter individuell

søknad, kan psykologen få forhåndsgodkjenning av inntil 40 timer av erfaren psykolog som ikke er spesialist.

Veiledningen reguleres av utfyllende bestemmelser for veiledning. Veiledningen skal ta utgangspunkt i den kunnskap, verdier og erfaringer som utgjør grunnlaget for arbeid som psykologspesialist. Veiledningen skal gi en erfaren kollegas perspektiv på psykologens arbeid og skal bestå av faglig tilførsel, korrigeringer og råd, samt gi psykologen mulighet for kontinuerlig selvrefleksjon. Det inngås en gjensidig standardkontrakt for veiledning før veiledningen starter og gjøres løpende i veiledningstimene og gjennom veiledningsattest etter endt veiledning.

Det er et mål at veiledningen skal bidra til å øke psykologens kompetanse (kunnskaper, ferdigheter og holdninger) gjennom utviklingsstøttende og korrigerende tilbakemeldinger på praksis. Veiledningen skal også fremme etisk forsvarlig praksis og høy kvalitet på tjenestene. Det er et mål at veiledningen skal føre til økt bevissthet om egne holdninger og holdningsendringer.

Veileder vurderer psykologens faglige progresjon samt læringsutbytte i tråd med målbeskrivelsen for utdanningen. Veileder skal se til at psykologen arbeider i overensstemmelse med gjeldende lover, prinsipperklæringen om evidensbasert praksis og etiske prinsipper for nordiske psykologer.

Veileder har ansvar for både formativ og summativ vurdering av psykologens kompetanser. Den formative vurdering har til formål å vurdere psykologens progresjon og utvikling underveis i veiledningen. Utviklingsmålene gjennomgås og det reflekteres over hva som er hensiktsmessige læringsaktiviteter og fremtidige mål.

Den summative vurderingen har som formål å vurdere psykologens læringsutbytte etter endt veiledning.

Formativ vurdering skal gjøres så ofte som det er formålstjenlig med utgangspunkt i innlevert materiale/dokumentasjon/demonstrasjon av kompetansene og de kriteriene som er fastsatt av fagutvalg i målbeskrivelse. Veileder har ansvar for å vurdere psykologens kompetanser både underveis i veiledningsprosessen og ved avslutning. Det forutsettes at psykologen blir gjort kjent med veileders vurdering fortløpende i veiledningen.

Summativ vurdering av det faktiske læringsutbyttet skal gjøres ved avslutning av veiledningsforholdet og dokumenteres i attest. Veileder skal utstede veiledningsattest ved avsluttet veiledningsforhold etter Norsk psykologforenings mal for veiledningsattest innen 4 uker etter at veiledningen er avsluttet